

Szervezési kérdések

Gyógyszerészet 14 212—213 1970

A GYÓGYSZERÉSZ NÖVEKVŐ SZEREPE AZ EGÉSZSÉGNEVELÉSBEN

DR. KÁLMÁN LÁSZLÓ ÉS DR. POGÁTSA GÁBORNÉ

Az egészségnevelő hálózat minden állam egészségügyi szervezetében kiépül. Fejlesztését szükségessé teszi a modern életforma, az általános műveltség és a gyógyszereszek elterjedt használata

A gyógyszerészek, a gyógyszerlári dolgozók egészségnevelő tevékenységének különösen nagy a jelentősége elsősorban a gyógyszerlári megforduló hatalmas embertömeg miatt. Az egészségnevelés rendkívül kényes feladatához a szaktudományok ismeretén kívül a társadalomtudományok elsajátítása is szükséges. A gyakorlati munka mellett az elméleti terület művelése is fontos.

Az egészségnevelő munka nemcsak a társadalom számára gyümölcsözők, hanem visszahat egyéniségünkre, elősegíti a pozitív személyiségvonások kialakulását és ellensúlyozza a gyógyszerlári munka elgépiesedését.

*

Az egészségügyi tudományok rendszeréből az elmúlt évtizedekben számos új tudományág fejlődött ki. Ezek közé tartozik az *egészségnevelés*. A fogalom talán többek előtt idegen, a hozzátartozó tevékenység azonban — egészségügyi felvilágosítás néven — régóta ismert. Az egészségnevelés ugyanis az egészségügyi felvilágosítás szélesebb, modernebb formája. A felvilágosítás elsősorban ismeretközlést, -terjesztést, -átadást, az egészségnevelés pedig — amint az elnevezés is mutatja — nevelést: tudat- és magatartás-formálást jelent. Vagyis nemcsak ismereteinket adjuk át, hanem rávezetjük az egyént életmódjának olyan irányú megváltoztatására is, hogy egészségét megóvja, megerősítse, vagy visszaszerelje.

Ma már a világ minden jelentősebb államában az egészségügy valamennyi szakágazatára, így a gyógyszerellátó szolgálatra is kiterjedő, szervezett egészségügyi apparátus foglalkozik az egészségneveléssel. Az Egyesült Államok kórházi gyógyszerláriában például információs központokat rendszeresítettek. Eredményeiről számolnak be a brit, olasz, szovjet, jugoszláv, cseh, német és francia szaklapok is. Lengyelországban fokozatosan kiépítik a gyógyszerészek magas színvonalú, egészségnevelésre is alkalmas képzését. Az egészségnevelő tevékenység fejlesztése ugyanis a modern életforma és az általános kulturáltság mai színvonala mellett elengedhetetlen. Nemcsak azért, mert az általános műveltséggel az egészségügyi műveltségnek is lépést kell tartania, hanem azért is, mert megköveteli a gyógyszereszek elterjedt használata, széles skálája, az emberek érdeklődése a szervezet, az életjelenségek és az egészség megismerése iránt. Ennek eleget tenni csak úgy lehet, ha az egészségügyi dolgozók munkájának az egészségnevelés jelentős tartozéka. Tehát a gyógyszerész szerepe sem lehet ma már egvedül a gyógyszerkészítés és -kiadás

A gyógyszerészek egészségnevelő munkába való bekapcsolódásának elsődleges indoka az, hogy lehetőségük is, tudásuk is van a szak- és egyéb ismeretek továbbadására. A lehetőség abból adódik, hogy jelentős a kapcsolata a társadalommal. Budapest gyógyszerláriában például naponta mintegy 100 000 ember fordul meg Óriási érintkezési felület ez! Szinte vetekszik a tömegkommunikációs eszközök lehetőségeivel. Különösen szembeszökő a gyógyszerészek és gyógyszerlári dolgozók egészségnevelő tevékenységének a jelentősége, ha figyelembe vesszük, hogy a személyes érintkezés a leghatékonyabb eszköz ebben a munkában.

A nevelés, egy ember magatartásának átalakítása, szokásainak megváltoztatása rendkívül bonyolult, komplex feladat, amely nem oldható meg csupán a természettudományok berkein belül, hanem ki kell egészíteni a pszichológia, a pedagógia, a szociológia és más társadalomtudományok ismereteivel is. Ezeknek a megszerzése nemcsak azért fontos, mert feltétele az eredményes munkának, hanem azért is, mert megvéd bennünket az ösztönösség által elkövethető hibáktól, mint amilyen például a „pszichés infekció” (vagy más néven a „szóártalom”), amely a helytelen egészségnevelő tevékenység legfőbb veszélye. A betegség megismerése, egyoldalú megvilágítása ugyanis szorongást, hypochondriát válthat ki a betegben, s ez a körülmény bizonyos megbetegedésben (neurosis, hypertonia) komoly akadálya lehet a gyógyulásnak.

Az egészségnevelő munkában való részvétel sokrétű. Történhet elméleti és gyakorlati síkon. Az elméleti terület mindenki előtt nyitva áll, a gyakorlati munka pedig főleg a gyógyszerlári dolgozóknál adott. A kettő egymással kölcsönhatásban van és egyaránt fejlesztésre vár. Az egészségnevelés elméleti részét illetően szakágazati viszonylatban feltétlenül szükség lenne — esetleg a gyógyszerügyi szervezésen belül — több ismeretanyagra, mert a gyógyszerészettel kapcsolatos ilyen irányú irodalom elenyésző, holott központi segítség, irányítás mellett az irodalom lehetne a gyakorlat legfőbb támasza. Megfigyelések szerint a gyógyszerésznek ahhoz, hogy az egészségnevelő feladatra alkalmas legyen, évente jelentős mennyiségű cikket, tájékoztatót kell kapnia, nyilvántartania, esetleg kártékoznia. A gyakorlati tevékenység hatékonyságát illetően szintén számos lehetőség sorolható fel. Ezek közül legfontosabb a személyiség és a környezet kialakítása. A gyógyszerész magatartás és személyiség megnyilvánulása éppenúgy feltétel ebben a munkában, mint a szakmai tudás. *Bálint Mihály* orvospszichológus mondja: „Az orvos maga is gyógyszer, csak a pharmacológiája nincsen kidolgozva.” Ugyanez érvényes a gyógyszerészre is. sőt

minden egészségügyi dolgozója. Hasonlóan fontos még ebben a munkában a pszichológia és a szociológia szerepe a szakmai ismeretek mellett. A pszichológia biztosítja a nevelés tudományos alapját, a szociológia pedig azt a szituációt tárja fel, amelyben, amely ellen vagy amelyért az egészségnevelés folyik.

A sikeres egészségnevelő tevékenység nemcsak munkát kíván, hanem vissza is hat személyiségünkre. A gyógyító munkában való gyakorlati részvétel, az emberekkel való eleven kapcsolat elősegíti a pozitív személyiségvonások kialakítását és ellensúlyozza a gyógyszerési munka bizonyos fokú elgépiesedését. Remélhető továbbá, hogy a gyógyszerészek és gyógyszerértári dolgozók gyógyszerkészítő, -kiadó, -ellenőrző stb. munkájának jelenlegi egyeduralma éppen az egészségnevelés gyümölcseként egyensúlyba kerülhet például a túlzott gyógyszerfogyasztás visszaesése révén, és így az egészségnevelő tevékenységünknek az időfaktor sem szab határt.

A történelemből tudjuk, hogy a gyógyszerészek köztanácsadói szerepe már az orvostudomány kialakulásának hajnalán jelentkezett és hozzájuk fordultak segítségért, felvilágosításért. London egyik negyedében végzett felméréskor kiderült, hogy a megkérddezettek 60%-a rossz közérzet esetén a gyógyszerészhez fordul. Viszonozzuk ezt a bizalmat azzal, hogy egészségnevelő tevékenységünket kellő tartalommal töltjük meg.

Д-р Л. Калман и д-р Г. Погача: *Повышение роли фармацевта в гигиеническом воспитании.*

Гигиеническо-воспитательная сеть создается в системе здравоохранения каждого государства. Его развитие необходимо вследствие современной образа жизни, общего образования и распространением лекарственных препаратов.

Гигиеническо-воспитательная деятельность фармацевтов, аптечных работников имеет особенно большое значение вследствие большой массы людей обращающихся к аптеке. К проведению чрезвычайно тонкой

работы по гигиеническому воспитанию кроме профессиональных знаний необходимо и освоение общественных наук. Кроме практической работы очень важна и теоретическая область.

Гигиеническо-воспитательная работа приносит плоды не только обществу, но и действует на личность воспитателя, способствует формированию положительных свойств личности и предотвращает того, чтобы аптечная работа стала механической.

Dr. L. Kálmán and Dr. G. Pogácsa: *Increased role of pharmacists in health education*

The system of health education is different in each country, but it is equally important in the modern life involving increased use of medicaments. The authors emphasise the pharmacists' role in this branch of medicine, because of the high number of patients contacting the professional personal of the public pharmacies. The information of the patients on health problems by the pharmacist in charge of public pharmacies is a valuable service for the public and it helps to develop the positive personality of the informants too, and also compensates for the monotony of the dispensing work.

Dr. L. Kálmán, Frau Dr. G. Pogácsa: *Die wachsende Teilnahme des Apothekers in der Gesundheitserziehung*

Der Dienst für Gesundheitserziehung hat sich zum selbständigen Sektor im Gesundheitswesen der einzelnen Länder herausgebildet. Anlass zu seiner Weiterentwicklung geben die moderne Lebensform, die allgemeine Bildung und die verbreitete Verwendung von Arzneimitteln.

Die gesundheitserzieherische Tätigkeit der Apotheker und sonstiger Apothekenangestellten hat besondere Bedeutung erlangt, da die Apotheken von einer erheblichen Menschenmenge besucht werden. Die ausserordentlich anspruchsvolle Aufgabe der Gesundheitserziehung setzt auch den speziellen Fachkenntnissen die Aneignung der Gesellschaftswissenschaften voraus. Neben der praktischen Tätigkeit darf die Pflege der theoretischen Kenntnisse nicht in den Hintergrund treten.

Die gesundheitserzieherische Arbeit ist nicht nur für die Gesellschaft von grossem Nutzen, sie wirkt auf die Persönlichkeit der Erzieher zurück und fördert die Ausbildung positiver Persönlichkeitsmerkmale, sie gleicht in derselben Zeit die Mechanisierung der Apothekentätigkeit aus.

(Fővárosi Tanács Gyógyszerértári Központja Budapest V, Zrínyi u. 3.)

Érkezett: 1969. XII. 12.

MEGSZÜNTETHETŐK-E A FERTŐZŐ BETEGSÉGEK?

Ktze.: Öst. Ap. Ztg. 23, [18], 292 (1969).

Vajon utópisztikus-e az az elképzelés, hogy a járványos és fertőző betegségeket a század végére sikerül kiktírni, tekintettel arra, hogy azok a trópusi országokban jelenleg még erősen pusztítanak?

A szulfonamidok és antibiotikumok alkalmazásával sikerült a ragályos betegségeket jelentősen visszaszorítani, így remény van rá, hogy belátható időn belül végezni lehet velük. A fejlődésben elmaradt országokban ez a folyamat lassabb lesz, mint a kulturált világban.

Az állatokat fenyegető járványok mellett különös súlyt helyez a világegészségügyi szervezet (WHO) a malária, a himlő, a gyermekparalízis, a szifilisz és főleg a tuberkulózis mielőbbi felszámolására. Hogy a Meningo-, Strepto- és Gonococcus okozta betegségek és a vérbaaj jelentkezése lényegesen ritkább lett, azt a kemoterápiás kezelésnek és higiéniai rendszabályoknak köszönhetjük. A vírusos megbetegedések ellen nehezebb védekezni, de a gyermekbénulás igen hatásos ellenszerének bizonyultak

a Salk-, illetve Sabin-féle oltások. A kanyaró és mubeola ellen sikeresen véghezvitt tömegoltások eredménnyel biztatnak, nem ez azonban a helyzet az influenza (grippe) esetében. Ennek különböző csoportba tartozó kórokozói vannak, és csak ha annak típusa idejekorán felismerhető és elegendő oltóanyag is áll rendelkezésre, számíthatunk sikerrel szembenézni a betegség járványoszerű fellépésével. Grippe elleni tömegoltásokban bevált a túlnélküli transzskután fecskendő használata, mellyel óránként 400–600 oltás végezhető a fertőzés veszélye nélkül.

Már a múlt század második fele óta alkalmazott Jenner-féle himlőoltások folytán ez a betegség ma már ritka, de nincs végleg felszámolva, mert Indiában még akadnak fertőző góccok.

Tehetetlenül állunk a fertőző májgyulladás szemben, mivel kórokozóját még nem sikerült felderíteni. A megelőző védekezés ez idő szerint még lehetetlen.

A XXI. század első felében joggal számíthatunk a fertőző betegségek további nagyfokú visszaszorítására, ha a védőoltásokat tervszerűen, világszerte — az elmaradott országokban is — elvégzik (137)

R. B.